

Kirken underviser

Op, al den ting, som Gud har gjort,
hans herlighed at prise! Det mind-
ste, han har skabt, er stort og kan
hans magt bevise.

Gik alle konger frem på rad i deres
magt og væld, de mægted' ej det
mindste blad at sætte på en nælde.

Det mindste græs jeg undrer på i
skove og i dale, hvor skulde jeg den

4– 2000
November

Salmer

VI TEGNER EN SALME

MUSIK – BØRN – KIRKE

**SALMER OG SALMESANG
ÅR 2000**

**SYNG MED PÅ EN SALME
KIRKESANG I 1000 ÅR**

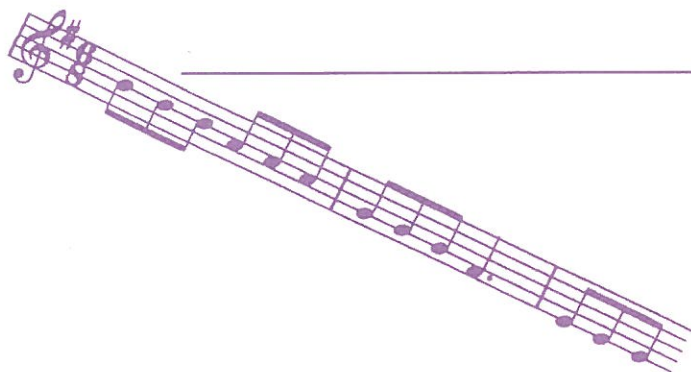
INDHOLD

3 FORORD

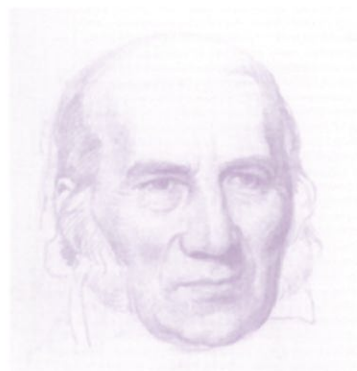
4 VI TEGNER EN SALME

Af Inger Winther

10 MUSIK - BØRN - KIRKE

Af sognepræst Hanne Margrethe Tougaard

12 SALMER OG SALMESANG ÅR 2000....

Af sognepræst Henning Nielsen

SAMARBEJDE I
EBELTOFT
ROSENHOLM
RØNDE

18 SYNG MED PÅ EN SALME KIRKESANG I 1000 ÅR

Af Annelise Nymark

23 ANMELDELSER

Forsidebillede: „Op al den ting“, udlånt af Inger Winther

FORORD

Vi har i Danmark en meget lang tradition for fælles salmesang. Det er en tradition, der går helt tilbage til Luther og reformationen, og allerede i midten af 1500-tallet fik vi den første danske salmebog. Salmedigtere i verdensklasse som Kingo, Brorson, Grundtvig og Ingemann har hver for sig sat deres præg på alle senere udgaver af salmebogen, og mange af disse salmer har for længst vist deres slidstyrke ved at holde i flere hundrede år. Det er ikke uden grund, at man taler om "den danske sangskat"!

Salmerne er en væsentlig del af den danske kultur. Netop derfor er det utroligt vigtigt, at både salmer og salmebog til stadighed bliver udforsket og udfordret både på den ene og den anden måde. Ellers bliver Den Danske Salmebog til kultur-historie, til et nationalklenodie, til en folkloristisk raritet på linje med manglebrætter og kniplede kyser.

Samtidig skrives der hele tiden nye salmer, hvoraf mange allerede er i brug. Også derfor er det helt nødvendigt, at man med jævne mellemrum diskuterer salmerne i Den Danske Salmebog.

Det er netop, hvad en kirkeministeriel salmebogskommission igennem de sidste syv år har gjort. Resultatet af kommissionens arbejde forelå i foråret og er nu til drøftelse i menigheder og menighedsråd rundt omkring i hele landet.

KIRKEN UNDERVISER håber med dette temanummer at inspirere både lærere og kirkelige undervisere til at udforske og udfordre de danske salmer og salmedigtere også i undervisningen. Vi har valgt at lade et række vidt forskellige mennesker komme til orde, som alle har interessen for salmer til fælles.

Anne Marie Pedersen, Gelsted, indleder med en artikel om Brorson, der både som menneske og salmedigter har optaget hende i flere år, hvilket bl.a. har resulteret i både en ph.d.-afhandling og en bog. Sognepræst *Henning Nielsen*, Hyllested, tager herefter tråden op og fortæller bl.a. om en ny bog om "Grundtvig og hans sang til livet" samtidig med, at han forsøger at svare på, om Den Danske Salmebog efterhånden er ved at have overlevet sig selv. Vi bliver på Djursland lidt endnu: *Annelise Nymark* er medarbejder ved Skole-kirke-samarbejdet i Ebeltoft, Rosenholm og Rønde kommuner og fortæller i sin artikel om efterårets store salmesangsprojekt: "Kirkesang i 1000 år". At salmer blandt meget andet også er musik, er ligeledes det bærende i projektet Musik-Børn-Kirke, som dette efterår blev afviklet i Sakskøbing, og som organist og sognepræst *Hanne Margrethe Tougaard* fortæller om. Men salmerne har også mange andre udtryksformer - f.eks. grafiske, hvilket projektet "Vi tegner en salme" viser på aller fornemste vis. Projektet blev afviklet dette forår i et samarbejde mellem Folkekirkens Skoletjeneste København-Frederiksberg og Billedskolen i Ryesgade, København, og grafiker *Inger Winther*, København, fortæller her om sine oplevelser og indtryk fra de fire dage, hvor elever fra 4. og 5. klasse arbejdede med salmer på Billedskolen. Det er i øvrigt elevarbejder fra netop dette projekt, der pryder det meste af vores temanummer denne gang. Som afrunding af emnet bringes en kommentar fra en nutidig salmedigter: *Jørgen Gustava Brandt*.

*Lars Højland og
Christina Smith*

VI TEGNER EN SALME

– GRAFISK KLASSEPROJEKT OM SALMER

Af Inger Winther

"I Danmark har vi en meget lang tradition for salmesang – fra den første danske salmebog i midten af 1500-tallet og Kingo, over Brorson, Grundtvig og Ingemann og frem til de nyere salmedigtere i dag. Mange af salmerne i den danske sangskat har vist deres styrke ved at holde i flere hundrede år. Salmernes holdbarhed og karakter gør, at der går mange år imellem, at Den Danske Salmebog revideres. Sidste gang var i 1953. igennem de sidste år er der blevet arbejdet med en revision af salmebogen, og i løbet af år 2000 udkommer en ny (prøve-) salmebog. I den anledning udbyder Billedskolen i Ryesgade og Folkekirkens Skoletjeneste et undervisnings-tilbud om at sætte billeder på salmerne."

Sådan lød det i et oplæg sendt til samtlige skoler i København og på Frederiksberg sidste år ved

denne tid, og teksten fortsatte:

"De fleste salmer er rige på billedsprog. Man kan med god ret sige, at salmedigterne er mestre udi kunsten at male med ordene. Ofte skal en salme udtrykke sig om det, vi ikke kan få vished for – det uhåndgribelige – og af den grund er digterne nødt til at videregive deres budskaber i så malende beskrivelser som muligt. Dette projekt giver børnene lejlighed til at udtrykke deres egne billeder i et grafisk udtryk."

Helt konkret omfattede projekt "Vi tegner en salme" et udvalg af tolv kendte salmer, nemlig:

I Østen stiger solen op
Nu titte til hinanden
Nu kom der bud fra englekor
Et barn er født i Betlehem
Vinden ser vi ikke
Nu falmer skoven trindt om land

Vær velkommen, Herrens år

Dejlig er den himmel blå

Nu ringer alle klokker mod sky

Op, al den ting, som Gud har gjort

Lysets engel går med glans

Du, som har tændt millioner af stjerner

Rent praktisk forløb projektet således:

Klassen besøgte indledningsvis en lokal kirke for at høre om salmerne og synge (nogle af) dem med orgelledsagelse.

På skolen arbejdede eleverne herefter videre med indholdet af de enkelte salmer og udarbejdede bl.a. skitser til den salme, de hver især ønskede at illustrere.

Herefter fulgte fire arbejdsdage på Billedskolen i Ryesgade

(København) under ledelse af grafiker Inger Winther, hvor skitserne blev omsat til raderinger.

Som afslutning på projektet blev elevernes grafiske arbejder udstillet i Vor Frue kirke (København).

I det følgende har vi givet ordet til grafiker Inger Winther, der som kunstner havde børnene og deres arbejde med at illustrere salmerne på aller nærmeste hold:

Inger Winther

"Jeg er grafiker. Jeg har været projektleder for flere grafiske projekter for skoleklasser bl.a. "Spor og besked" på Børnekulturcentret, Helsingør (1997), "Mit første billede" på Billedskolen i Ryesgade, København (1998) og senest på projektet "Vi tegner en salme" samme

„Nu falmer skoven“

sted (2000) med elever fra 4.-5. klasse.

Arbejdsproces

Hver klasse var på Billedskolen i fire dage, så der var tid til at fordybe sig i både teknik (radering) og tema (salme).

De to første dage arbejdede vi med skitser. Eleverne udførte flere tegninger ud fra en grundskitse, de havde lavet på skolen, med henblik på at studere komposition og billedflade. De udførte ligeledes studier i sort/hvid med struktur, linjer og flader, lys og mørke. Som eksempler viste jeg dem

billeder udført af Arne Haugen Sørensen, Goya, Rembrandt, Picasso m.fl. Jeg viste dem plancher om bearbejdning af skitse og om de forskellige udtryk, der opstår, ligesom også plancher om skravering, strukturer, linjer og flader, skygge, lys og mørke indgik i denne del af arbejdsprocessen.

Den tredje dag fik eleverne så lov til at udføre en radering: 4. klasserne lavede stregætsninger (på kobber), mens 5. klasserne lavede koldnålsraderinger (på zink).

Den fjerde og sidste dag på Billedskolen skulle raderingerne trykkes, hvilket foregik ved, at hver elev trykte sin egen.

Radering

Inden jeg går videre, vil jeg lige sige et par ord om radering. Der findes i alt fem forskellige grafiske teknikker:

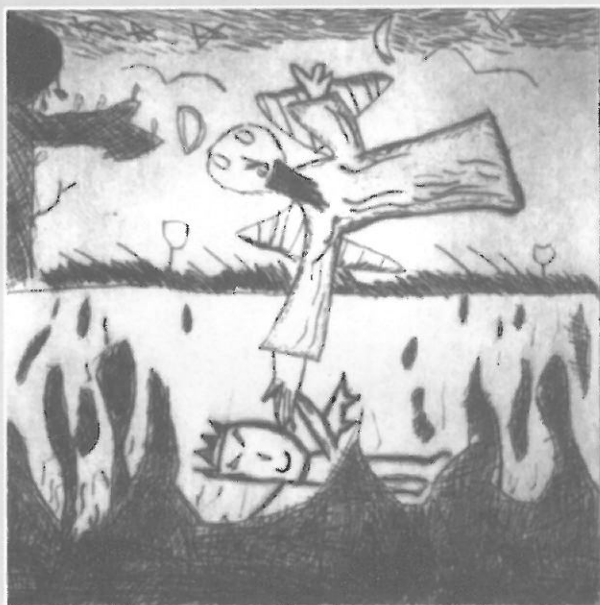
- Koldnål
- Stregætsning
- Akvatinte-ætsning (fladbidning)
- Løftegrund
- Blødgrund (vernismou)

Til projektet "Vi tegner en salme" havde vi som

antydnet ovenfor valgt at arbejde med hhv. koldnål og stregætsning. Begrundelse var, at de begge er forholdsvis enkle teknikker, som selv børn på mellemtrinnet hurtigt vil være i stand til at arbejde selvstændigt med.

Koldnål

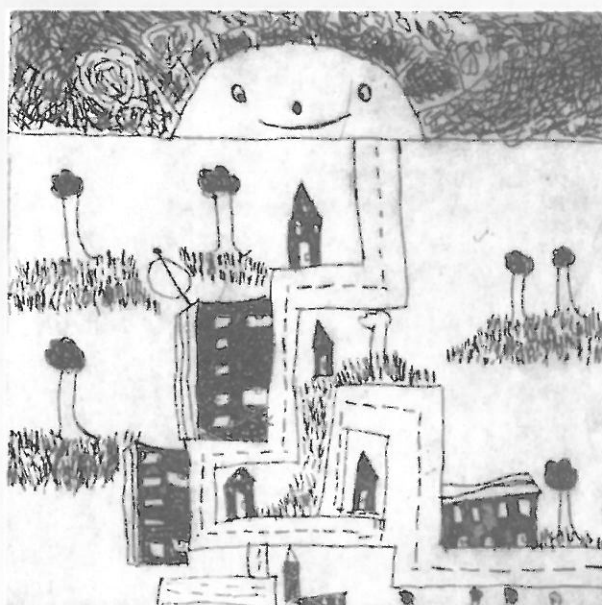
Ved koldnålsradering arbejdes der direkte på pladen med radernål. Stregen bliver brede, jo dybere der rides. Flader og strukturer udføres med f.eks. radernål, roulette, moulette, sandpapir m.m. Virkning: Stregen fremtræder "ulden".

Nu ringer alleklokker mod sky

Nu titte til hinanden

I østen stiger solen op

Stregætsning

Ved stregætsning starter man med at indvalse pladen med ætsegrund (hårdgrund). Derefter tegnes der i ætsegrunden med radernål. Stregen varieres i styrke ved at ætse i pladen i forskellige antal minutter (5 min. – 15 min. – 30 min.).

Virkning: Stregen fremtræder skarp.

Børn og salmer

Inden eleverne kom på Billedskolen, havde de især udvalgt én bestemt salme og udført en foreløbig skitse. Dette betød, at de allerede kendte salmerne, deres historie, billedsprog og symboler ganske godt.

Salmernes billedsprog, poesi og drama er generelt et godt og udfordrende fundament, når man skal udtrykke sig i billeder. Men jeg synes især, at det er spændende at arbejde med salmer sammen med børn. Mange gange læser børnene salmernes billedsprog helt direkte: De tegner ganske enkelt dét, der står i salmen. Andre bygger videre på historien og indfører deres egne tanker, fantasi og følelser i det kunstneriske udtryk. Jeg tænker f.eks. på en pige, som havde valgt at arbejde med linjerne *"de kongerne, red.) mægted' ej det mindste blad at sætte på en nælde"* fra salmen "Op, al den ting, som Gud har gjort": Hun tegnede en konge med stor krone og kappe, som sad i græsset med en tube lim i hånden og så meget trist ud! Han ville

lime bladet fast på grenen - men kunne ikke! Og oven over det hele skinnede solen (Gud?) stor og mægtig...

Alvor og leg

I et projekt som dette er det meget vigtigt at bygge en stemning op sammen børnene - en stemning, der rummer både alvor og leg. Alvor var bl.a., at børnene skulle lære en ny teknik (radering), og at de skulle udføre den, lave et billede, som skulle udstilles i Domkirken i København! Legen var bl.a., at børnene havde fuldstændig frihed til at udtrykke sig, som de selv ville. Det er legen, der gør, at det uforudsete sker - også i kunst. Nogle gange oplevede jeg

sammen med børnene, at der var oplevelser, som de ikke kunne udtrykke med ord - men billedet kunne! Det var fint.

Individualitet

For mig var det vigtigt, at børnene holdt fast i deres første idé - grundskitsen - under hele processen for at styrke deres individualitet. Min opgave var udelukkende at lære dem, hvordan man kunne få skitsen til at blive til en radering, og hvordan man kunne styrke deres skitse, deres udtryk - og herunder også deres fortolkning af salmen.

Jeg kan f.eks. nævne en dreng fra 5. klasse, som arbejdede med salmen "Nu ringer alle klokker

mod sky": Han havde valgt at illustrere linjerne *"for os han i gravens dyb steg ned, han gik til de dødes rige"*. Han var meget optaget af dramaet - det gode og det onde - og han fortalte mig, at Gud kæmper med djævelen. Den anden elev, som arbejdede med den samme salme, "hørte" noget helt andet i den: Han tegnede store, tunge kirkeklokker, som svævede frit og ubesværet i luften, og midt på billedfladen: Bibelen. Et helt andet udtryk for den samme salme.

Naturen

Børn er gode til at finde et billedligt udtryk for den poesi, der findes i salmernes naturoplevelser. Jeg tænker

„St. Jerome beside a pollard willow“, Rembrandt

her på "Nu falmer skoven trindt om land" og "Nu titte til hinanden": En pige tegnede nøgne træer. Bladene flyver væk. Et ensomt dyr går rundt i skoven. Vinteren er nær. Men oven over det hele skinner solen... Og så var der den elev, som tegnede blomster. Menneskene kigger på (titter til?) hinanden. Fuglene flyver. Der er noget i luften. Forår! Og så: Helt nede i højre hjørne går et lille bitte dyr rundt ganske alene... Børn har sans for modsætninger!

„Kvinde til hest“,
Francisco de Goya

I østen stiger solen op

Der var mange børn, der valgte salmen "I østen stiger solen op". Den første dag spurgte jeg dem, hvordan Paradis mon ser ud. Der var mange forskellige bud, men dette var fælles: I Paradis er det altid sommer. Der er fugle, der

synger. Der er hjorte, der går frit omkring. Og så er der mange grønne træer med forskellige frugter!

Én af drengene var meget optaget af *vejen til Paradis*. Han tegnede jorden som en sky. Nogle

mennesker svævede i luften ned til Paradis. Øverst oppe var et rør og for enden et stort gab. Der var der ingen mennesker.

En anden tegnede Paradis som en sky, der lå højere oppe på billedfladen end solen. På skyen stod kundskabens træ. Der var ét eller to æbler på træet, mens de andre var faldet ned på skyen.

Fælles for alle børnene var, at de havde tænkt i perspektiv! Som f.eks. den elev, der tegnede først jorden, så solen i horisonten og bagved den: Paradis. Og netop *bagved*, for – lød forklaringen – vi kan jo ikke se Paradis!

Der var mange andre billeder og fortolkninger af salmen. Og de var ikke til at stå for!

Hyrderne og jomfru Maria

En anden af de foretrukne salmer var "Et

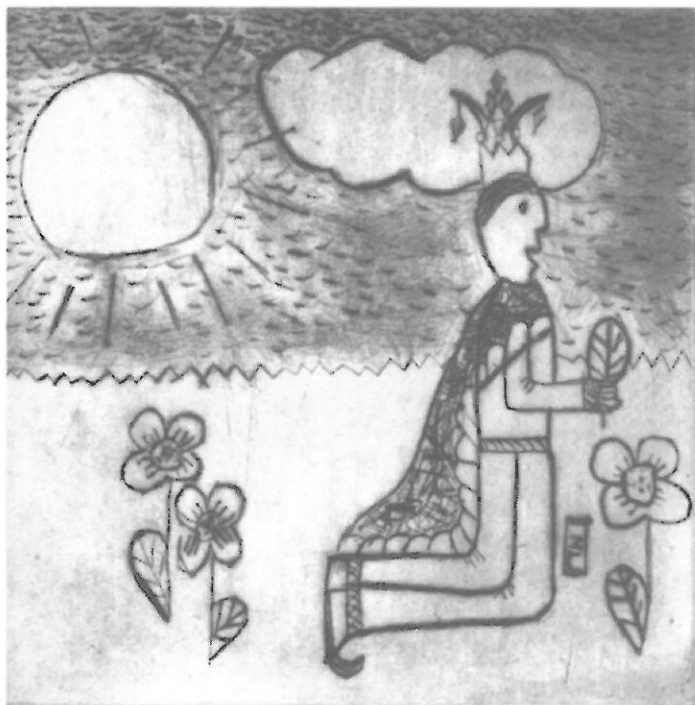
barn er født i Betlehem". En hel del drenge tegnede hyrder. Heraf var nogle nærmest ridderagtige: Stolte gik de frem og rakte armene op, da de opdagede stjernen over Betlehem. Andre hyrder, derimod, tabte deres stave af bare overraskelse over den lysende stjerne.

Én af pigerne tegnede sit eget værelse derhjemme som billede på stalden, hvor Maria og Josef sad med det nyfødte barn. Men der var forskel. I salmen står der bl.a., at "en fattig jomfru sad i løn". Så piggen tegnede edderkopspind i hjørnet, en kat og lapper på gardinerne. Budskabet kom frem.

Tændstikmænd

Nogle børn er ikke vant til at tegne. Og det er følsomt og vanskeligt at sidde dér foran det tomme, hvide papir! Men vi havde en opgave, som vi skulle løse, så

Op al den ting som Gud har gjort

der var kun at prøve. Og det viste sig, at også tændstikmænd kunne blive til mennesker - f.eks. til hyrder ude på marken. Det var en god oplevelse for alle! I det hele taget syntes børnene, at det var utro-

ligt spændende at arbejde med salmer på Billedskolen i Ryesgade, som jo er et sted for dem.

Salmer udtrykkes ikke kun igennem sang og musik! Redaktionen håber, at vi med denne ar-

tikel kan inspirere andre til at gå i gang med lignende *grafiske* salmeprojekter – enten som hér i samarbejde med en etableret kunstner eller i et tværfagligt samarbejde mellem skole og kirke med deltagelse

af skolens lærere i billedkunst, dansk og musik samt den lokale præst eller sogne-medhjælper.

„Lysets engel går med glans“

Af sognepræst Hanne
Margrethe
Tougaard,
Sakskøbing

ikke an-
dre steder.
K i r k e -
musikalsk lege-
stue blev lavet af
to rytmikpædagoger
og en række professio-
nelle musikere – alle en-
tusiaster.

I praksis var der tale om tre dage med otte forestillinger af hver én times varighed med en blanding af rytmik, sang, dans, spil, fagter, rim og remser, dramatik, kostumer og fantasi for de 3-5 årige. Kirkemusikalsk legestue var altså ikke noget, som børnene skulle sidde og se på – de var selv med i forestillingen hele tiden.

Temaet for den kirke-
musikalske legestue var histo-
rien om Noas Ark. Det var
bl.a. musikernes opgave at
danne "lydkulisse" og "illu-
strere" teksterne med musik-
ken. F.eks. regnvejret, "Vand-
floden", der begyndte med
harpen og endte i et voldsomt
tordenvejr med alle musi-
kerne. Eller to edderkopper,
der driller Noa, mens han so-
ver: Her "spillede" fagotten og
klarinetten hver sin edderkop.
Og så akkompagnerede musi-
kerne naturligvis også san-
gene og rytmikken. F.eks. var
det harpen, der akkompagne-
rede vuggesangen den sidste
aften ombord på Arken. Og
det var orglet, der med luftige
toner akkompagnerede duens
flyvetur efter grenen o.s.v.

Kirkemusikalsk legestue var
et tilbud til børnehaver og
indgik i et temaforløb i insti-
tutionen. Børnehaverne havde
forberedt sig i ugerne op til:
De havde været på kirke-
besøg, de havde stiftet be-

Sam-
men-
lagt del-
tog i alt
740 børn.

Projektet bestod
af tre arrangemen-
ter: Kirkemusikalsk le-
gestue, Bach for børn og
Det forjættede Land. Alle ar-
rangementer har relation til
de bibelske fortællinger og
kirkemusikken, og alle – på
enkelte undtagelser nær – blev
gennemført med Sakskøbing
kirke som scenerum.

Formålet med projektet var:
· at fremme kulturelle og
musikalske arrangementer af
høj kunstnerisk kvalitet for
børn, tilpasset den enkelte al-
dersgruppe;
· at bibringe børnene
nogle af de mest centrale bi-
belske fortællinger;
· at bidrage til børnenes
dannelse med den europæiske
kulturs grundfortællinger;
· at åbne en verden for
børnene, som får dem til at
undres og glædes.

Her følger en omtale af de tre
arrangementer:

Kirkemusikalsk legestue
Kirkemusikalsk legestue er
noget vi selv har opfundet.
Det findes, så vidt jeg ved,

Un-
der
over-
skriften
MUSIK – BØRN
– KIRKE gennem-
førte vi i septem-
ber/oktober 2000 et
anderledes projekt i
Sakskøbing kommune.

Der var tale om et bredt
samarbejde mellem i alt 18 in-
stitutioner i kommunen, for-
uden Børne- og Kulturudval-
get, kommunens pædagogiske
konsulent, kommunens
børnekulturkoordinator/-bib-
liotekar, en lederrepræsentant
for samtlige børnehaver og
fritidshjem, fællesforældre-
bestyrelsen og de enkelte
forældrebestyrelser foruden
undertegnede, der er sogne-
præst i Sakskøbing. Desuden
har kommunens børnebiblio-
tekar samt en musiklærer væ-
ret inddraget.

kendtskab med skabelsesberetningen, som danner baggrund for fortællingen om Noa og Noas Ark – bl.a. igennem Johannes Møllehaves tekster i Alle Børns Bibel og Børnenes Computerbibel med tilhørende cd'er og cd-rom'er. De havde lavet enkle dyrekostumer og billetter m.v.

Kirkemusikalsk legestue var også et tæt samarbejde med institutionerne om sprogværksted/tidlig sproglig indlæring, som i forvejen er prioriteret højt i kommunen. På den måde indgik børnehavernes forberedelse til den kirkemusikalske legestue i det arbejde, som pædagogerne alligevel skulle lave.

Bach for børn

I anledning af Bach-året (250-året for komponistens død) turnerer Holbæk Egnsteater med et musikalsk og poetisk kammerspil med titlen "Hr. Bach! Hr. Bach!" Forestillingen er bygget op over Bachs Goldbergvariationer. Musikken spilles af en pianist, og ved siden af ham spiller to skuespillere.

Forestillingen blev arrangeret for alle kommunens 2. klasser. Derudover lavede fritidshjemmene en række aktiviteter i tilknytning til skolens og kirkens samarbejde, ligesom skolerne lavede temadage/uge i denne forbindelse. Desuden har Sakskøbing Skoles 2. klasser lyttet til klassisk musik i ti minutter hver dag fra skoleårets start og året ud.

Det forjættede Land

Det forjættede Land er en turnéopera, opført af Den Jyske Opera. Der er tale om en

helt ny opera for børn og til lige en nyskabelse inden for operagenren, nemlig en kirkeopera for børn, komponeret af Bodil Heister. I alt medvirker fire operasangere, en slagtpøjs-spiller og en organist.

Tekstforlægget til Det forjættede Land er fortællingerne om Moses og israelitterne i Det gamle Testamente, gen-digtet af den unge dramatiker Jesper B. Karlsen. Det er blevet til en både komisk, bevægende og tankevækkende historie, der handler om at søge sin Gud, om at være undertrykt og på flugt og om at finde sin identitet. Disse store spørgsmål finder i forestillingen en form, som appellerer direkte til børn i deres eget univers, nemlig eventyrets og legens univers.

Det forjættede Land rummer store oplevelser for både øjet og øret. Valget af kirken som spillested for operaen var med til at give børnene en unik oplevelse, som efterfølgende har givet stof til mange gode samtaler.

Forestillingen blev arrangeret for alle kommunens 5. klasser - dog 6. klasse på Sakskøbing Skole, der i den anledning ar-

bejdede tværfagligt i musik, dansk og historie. Desuden blev der arrangeret en ekstra forestilling for sognenes søndagsskoler, børneklubber, spejdere, kirkekor, konfirmander og interesserede menighedsrådsmedlemmer.

Økonomi

Alt dette har naturligvis kostet penge. Disse er kommet ind via tilskud fra Storstrøms Amts udviklingspulje, Copy-Dan, Lolland-Falster Stifts Stiftsfond, Sakskøbing Kommunes Børne- og Kulturudvalg samt menighedsrådene i Våbensted, Engestofte, Majbølle, Radsted, Slemminge, Fjelde og Sakskøbing.

Samarbejde udvider verden!

Salmer og salmes

ELLER: HAR SALMEBOGEN MÅSKE OVERLEVET SIG SELV?

af sognepræst
Henning Nielsen,
Hyllested

Kingo er kanon!

Det er ikke just hver dag, man får lejlighed til indgående at diskutere den danske salmeskat med en elleveårig. Men det skete for nogen tid siden, da min søn, der går i femte klasse, kom hjem fra skole og meddelte, at hans yndlingssalmedigter hedder Kingo og at den foretrukne salme er »Sorrige og glæde de vandre til hobe«. Min søn mente desuden, at de nyere salmer mangler mange af de ord, som man finder hos de gamle salmedigtere. Han fandt de

mere moderne salmer for dagligdags i sproget. »De har ikke de gamle, højtidelige ord, der skal være med i en salme!« - mente den elleveårige. Stakkels barn! vil nogle måske sige. Han er da et miljøskadet præstebarn. Personlig må jeg sige, at jeg var både glad og stolt. Med et citat af P. Sørensen Fugholm må jeg sige, at jeg næsten »føjte Brystet rulle i mit Blod«!

Nu skylder jeg så at fortælle, at der er en konkret grund til, at min unge, håbefulde søn havde dannet sig denne ret håndfaste mening om de danske salmer. Forklaring følger her:

Salmesang i 1000 år

I vort lokale provstis velfungerende Skole-Kirke-Samarbejde, løber der netop i denne tid et meget spændende projekt af stabelen. Titlen på projektet er: »SYNG MED PÅ EN SALME - kirkesang i 1000 år«, og vi

har i præstegruppen virkelig lagt os i selen for at præsentere et spændende program til skolerne i provstiet. Det sigter mod 4. - 6. klasse og der er fra skolerne fin opbakning til projektet.

Vi har udvalgt fem salmer, der nogen lunde skal dække de fem århundreder fra reformationen frem til i dag. De udvalgte salmer er:

- Du, Herre Krist
- Sorrige og glæde de vandre til hobe
- Den yndigste rose er funden
- Den signede dag med fryd vi ser
- Du, som har tændt millioner af stjerner

De fem salmer repræsenterer den ypperste salmedigtning i fem århundreder med Sthen fra 1500-tallet, Kingo fra 1600-årene, Brorson fra 1700-tallet, Grundtvig fra 1800-tallet medens Johannes Johansens »stjernetændersalme»

repræsenterer det 20. århundrede. Samtidig har Grundtvigs fest-salme i anledning af tusindårsfesten for Ansgars komme til Danmark i 826 et forlæg i den gamle dag-vise fra 1300-tallet, så jeg synes, det er en dækkende titel for vort salmesangsprojekt, når vi kalder det »kirkesang i 1000 år».

Salmesang de seneste 50 år

Men nu synges der jo ikke salmer i skolen i dag, siges det. Jamen, det kommer da helt an på, hvordan man griber det an! Havde det været for tyve eller bare for ti år siden, så ville det nok være rigtigt. I 70'erne og 80'erne blev der ikke sunget ret mange salmer i ret mange skoler.

Der skete dengang unægtelig en mærkbar tilbagegang for salmesangen i vore skoler fra 1950'erne og de tidligere 60'ere, hvor vi stadig, i hvert

ang år 2000....

fald på landet, begyndte hver ny dag med salmesang og morgenbøn. Der kan sikkert hentes blandede følelser frem om disse morgensange, hvor man på min barndomsskole samledes på den brede fællesgang og sang salmer til akkompagnement af overlærer Valdemar Jyde, der prøvede at fremtrylle nogle toner fra det temmelig astmatiske trædeharmonium, der var placeret ved indgangen til inspektørens kontor. Hvis nogle af os elever havde forsyndet os mod almindelig, god opførsel eller havde forstyrret den almindelige andagt, blev vi hevet op til inspektøren, når lærer Jyde havde forladt salme-cyklen og, medens kammeraterne gik til deres klasser, fik synderne en forsvarlig een på kassen som straf for ikke at have været tilstrækkelig andagtsfuld under morgensangen!

I dag praktiseres der vist ikke morgensang med indlagt fadervor nogen steder og der uddeles forhåbentlig ikke korporlige bank til de mindre andagtsfulde. Til gengæld synges der på mange skoler af fuld hals - og også salmer!

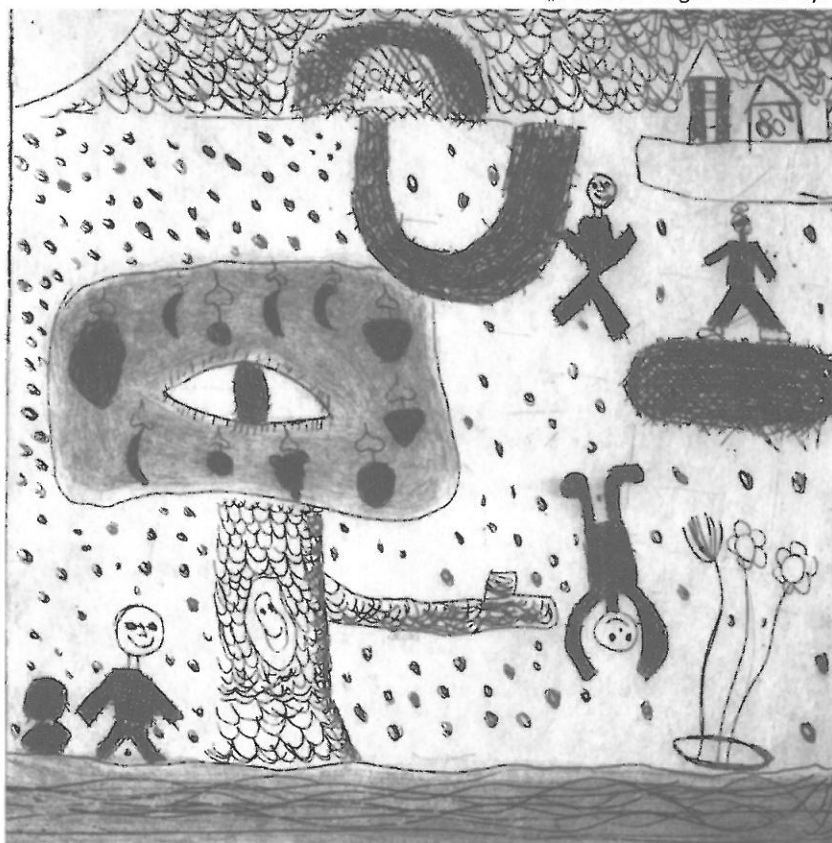
Og jeg mener faktisk, det er salmens fremtid, at man (læs: lærerne) tør synge salmer i skolen med børnene; for vi kan lige så godt indrømme, at det vist kun er i et fåtal af hjem, hvor salmesangen har sin faste plads - bortset måske lige fra juleaften, hvor man finder salmebogen frem blandt de øvrige juleting.

Salmesang i kirken og i skolen

I de atten år, jeg har været præst her i Hyllested, har jeg oplevet en mærkebar ændring i skolens forhold til kirken. Jeg tror slet ikke, man kan overvurdere skole-kirkesamarbejdets betydning i denne positive

udvikling. Men samtidig er lærerne også generelt blevet mindre blufærdige over for kirken (og præsten). Jeg vil vove at påstå, at mange lærere beredvilligt har stillet sig til rådighed som "daglejere på torvet" når vi har søgt hjælpere til at få de

"I Østen stiger solen op"

nedgravede skattegravet op. Og her ikke mindst den danske salmeskat!

Det er altså, efter min mening, ikke lysten, der mangler, når det gælder salmesang i skolen. Men vi skal alle hjælpe med til at få processen i gang.

I gang - i praksis

Jeg refererer igen til det lokale provstisamarbejde om salmeprojektet. Vi har i præstegruppen udarbejdet et helt lille "bibliotek" til brug for lærere og elever:

- Et inspirationsmateriale til læreren (på godt 20 sider) med opgaver til de fem udvalgte salmer; baggrundsmateriale om salmedigterne; hvordan salmerne har forandret sig osv

menneskelige erfaringer - livets bevægelse fra vugge til grav, op- og nedgang, sorg og glæde, livets grundlæggende uvisshed, orienteringsløshed, lykke og ulykke, gave og tab, ensomhed og fællesskab og meget mere.

- „Sejladsen“ som almenmenneskeligt symbol har samtidig en kristen tydning. En række centrale bibelske tekster bevæger sig omkring temaet, ligesom det netop ikke er tilfældigt, at det rum, hvor folk samles i kirkehuset, hedder „skibet“ - mange steder udstyret med smukke skibsmodeller.

- Et hefte med titlen »Salmeværksted« (på 11 sider) I heftet stilles spørgsmål som: Hvorfor synger man? Hvorfor synge sal-

„Salmen kan udtrykke fortvivlelse, angst og glæde.“

- Et hefte til musiklærerne (på 6 sider) »Salmer er musik«

- Et hefte med titlen »Livets sejlads« (på 8 sider) Emner som „Sejladsen over vandet“, „rejsen“, „skibet“ er almenmenneskelige symboler, der koncentrerer en række afgørende

mer? Hvad handler salmen om? Hvem ejer salmen?

- Endelig er der til hver elev lavet et salmehefte, hvor teksterne til de udvalgte salmer er trykt sammen med korte notisser om salmerne og små opgaver med relevante tegninger.

„Det er altså, efter min mening, ikke lysten, der mangler, når det gælder salmesang i skolen. Men vi skal alle hjælpe med til at få processen i gang.“

Stor interesse for salmer

I de senere år har også en bredere interesse for salmer vist sig. Mange kor, både halv- og helprofessionelle, giver koncerter rundt om i vore kirker med fornemme tolkninger af vor rige salmeskat. Flere og flere amatørkor synger også salmer af hjertens lyst, og der udsendes mange pladeindspilninger med salmer.

Gennem de seneste ti år er der blevet udgivet mange og meget omfattende salmesamlinger. Jeg nævner i flæng: K.L. Aastrups samlede salmedigtning; Johannes Johansens "Min egen salmebog"; Jørgen Michaelsens salmer. Der er udkommet adskillige salmesamlinger af Lisbeth Smedegaard Andersen, Helge Severinsen, Lars Busk Sørensen, Hans Anker Jørgensen, Holger Lissner, Jørgen Gustava Brandt, Steen Kaalø

og jeg kunne blive ved. Der udgives flere og flere bøger om salmer og salmedigtere. Så der er nok at øse af.

Solskin og lyn

På det sidste er der udkommet en flot, gennemillustreret udgivelse fra forlaget VARTOV, Kirkeligt Samfunds eget forlag, med udvalgte salmer og sange af Grundtvig. Bogens titel er »Solskin og Lyn. Grundtvig og hans sang til livet« og den hentyder til solen og lynet, de to lyskilder der henholdsvis skænker liv og slår ihjel.

Bogens tekst er skrevet af forfatteren Ebbe Kløvedal Reich, der i bogen tolker 50 udvalgte sange og salmer af Grundtvig. Sammen med bogen følger en dobbelt-CD hvor et udvalg af bogens salmer og sange er sat i musik af Niels Henning Ørsted Pedersen og Ole Kock Hansen. Forskellige solister samt Sokkelund Sangkor

medvirker på pladen, der bestemt er et nærmere bekendtskab værd, ikke mindst efter læsning af Kløvedals bog!

Dansk kulturarv

Den rige, danske salmeskat, der for mange mennesker længe har været forsvundet, eller i hvert fald har været svær at få øje på, i det virvar af "kulturelle tilbud", vi konstant bombarderes med, er ved at blive genopdaget/genopgravet. Derfor mener jeg også, vi er i en gunstig udgangsposition, hvis vi vil pege på de uvurderlige kristne og kulturelle værdier, der findes i salmerne.

Ny salmebog

Måske er det netop dét faktum, der lå til grund, da der i begyndelsen af 1990'erne blev nedsat en kommission, som fik til opgave at udarbejde et forslag til en aflø-

Et barn er født i Betlehem

ser for den nuværende salmebog, der er fra 1953.

Efter mere end fem års arbejde så forslaget dagens lys i det tidlige forår 2000. Og nu, godt et halvt år senere, er der også fremkommet en melodisk og koralbog til salmebogsforlaget, så det kan blive gennemgået, gennemlæst og gennemsunget i menighederne i den høringsfase, der just er blevet forlænget til udgangen af juli måned 2001. Efter udløbet af høringsfasen vil høringssvarene blive bearbejdet af en gruppe sagkyndige.

Kirkeministeren har ved flere lejligheder

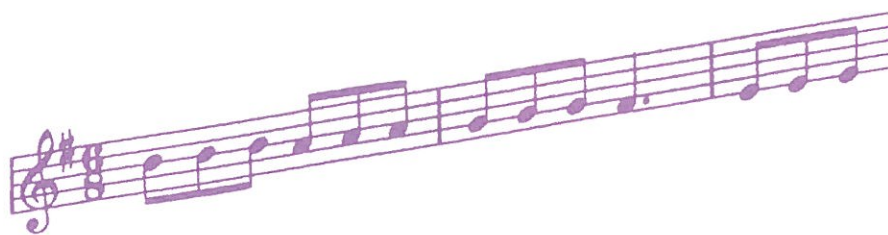
oplyst, at hun har imødekommet et ønske fra salmebogs-kommissionen om, at det netop må blive kommissionen, der får lov til at behandle høringssvarene, når de er indløbet til næste år. Det er en beslutning, som naturligt må have afstedkommet adskillige løftede "hymnologiske øjenbryn". Man kan vist ikke forestille sig, at en officiel kommission, efter at have arbejdet med salmebogssagen i syv år, vil være tilbøjelig til at ændre på væsentlige punkter i sit eget produkt!

Hymnologisk kattermad

Selvfølge må der til den tid uddeles godbidder til de mest

sultne af kritikerne, men det må vist -uden at det skal misforstås - blive begrænset til et par små dåser "hymnologisk kattermad" for lige at fjerne den værste katterjammer. Hvis hovedingredienserne i forslaget skal ændres, så der for eksempel bliver en iøjnefaldende forstærket repræsentation af børne- og ungdomssalmer (hvad det så ellers er for noget!), må man nok sige, at hele projektet får slagside, og så var det måske bedre at vende skråen endnu engang og lade blækket tørre lidt længere i de mest moderne salmesamlinger, inden de bliver lukket ind i den officielle salmebog, der jo, vel at mærke,

"Selv om man er moderne, så kan man jo godt tro på Gud. Der er bare det, at mange ikke rigtig ved længere, hvor de skal kigge hen, når de siger Gud. De skal i hvert fald ikke kigge i spejlet!"

er salmebog for hele menigheden.

Ny salmebog – eller...

Jeg ved meget vel, at jeg nu vil blive skudt i skoene, at jeg står for et meget konservativt syn på fornyelsen i salmebogen. Måske er det rigtigt; men på den anden side tror jeg faktisk, at mine synspunkter er repræsentative for endog meget brede kredse i den danske folkekirke.

I de forløbne år, hvor jeg med stor interesse har fulgt debatten om den kommende salmebog meget nøje, må jeg nok sige, at jeg mest hælder til det forslag, der er blevet fremsat fra flere sider: nemlig at vi i hvert fald for en periode kunne beholde den nuværende salmebog og så ellers lade tillæggene blomstre og vise, at det bedste fra disse tillæg kan bide sig så forsvareligt fast i kirkefolkets bevidsthed, at det vil være uomgæn-

"Hvis der ikke var musik og sang i verden, så var verden som én stor og tør ørken. Og livet ville være, som om man aldrig fik noget at drikke. Sådan har mennesker altid haft det."

geligt at tage dem med i den næste salmebog.

Udtryk og indtryk – salmens sprog

Der synges salmer i mange forskellige sammenhænge, og der skal synges salmer. Fra det omtalte materiale fra vort lokale skole-kirke-samarbejde findes der en idéside til brug i et "salmeværksted". Her hedder det i korte sætninger om salmegenren, at "Salmen vil det dybeste og det højeste" at "Salmen er mere end bare en sang om GUD" at "Salmen er min og alles" og at "Salmen kan udtrykke fortvivlelse, angst og glæde".

Det sidste udsagn har jeg fundet meget fornemt uddybet af en stor salmekender, organist Jørgen Ernst Hansen, der samtidig er medlem af salmebogskommissionen. Han siger, i forbindelse med talen om de nyere salmer, der er med i salmebogsforslaget:

Kommissionen har ikke medtaget salmerne fra 1994-tillægget med de tilsyneladende provokerende tekstlinier: "Biler dytter, klokker ringer" - "de pinte og dræbte og begravede mig / men selv i dødsriget danser jeg" - "dans med mig / jeg er dansens Gud" - "uden dig har kolde spekulanter / skabt en hverdag

uden lys og luft" - "Jeg sætter mig i kroen som jeg plejer / og drikker mig en stille aftenbajer".

Når ingen af disse tekster - og dermed beslægtede - er kommet med i forslaget, vil nogle måske opfatte det som tamt.

For et såkaldt "moderne menneske" mener jeg, der er langt mere ægte provokation i at læse "I Djævelens fængsel var jeg sat / jeg var fordømt til døde" og "Min dyd og gerning hjalp mig ej den død at overvinde" - eller som en lidt yngre men alligevel gammel salmedigter (Kingo) skriver: "Mine synder dommen skrev / og dig hen til døden rev, / og når på din dom jeg grunder / ser jeg alt mit segl derunder." Derfor mener jeg aldeles ikke, at forslaget er tamt (cit. slut).

Jeg indledte min artikel med i undertitlen at spørge, om salme-

bogen har overlevet sig selv. Svaret følger her: Salmesangen har ikke overlevet sig selv. Salmesang er for mig sjælens musik.

Min gode kollega, sognepræst Erik Møller i Knebel, har skrevet de forbindende tekster til afslutningen af det salmesangsprojekt, jeg nævnte i indledningen. Af-

Klævedals nye Grundtvigbog

Ny Grundtvig-bog og Grundtvig-symfoni på vej!
Bestil i dag og spar 50 kr.

Solskin og Lyn

Grundtvig og hans sang til livet

Tekst: Ebbe Klævedal Reich
Musik: Niels Hennings Christed Poulsen
og Ole Kock Hansen m.fl.

slutningen på projektet markeres i de tre største kirker i provstiet, Ebeltoft Kirke, Hornslet Kirke og Bregnet Kirke, med ca. 200 børn hvert sted. Den lokale organist ledsager børnenes salmesang. Et blæserensemble bestående af studerende fra Musikkonservatoriet i Aarhus leverer nogle „musikalske søjler“ som mellemspill, disse mellemspill er eksempler på musik fra de perioder, hvor salmerne blev til. Endelig bliver

Erik Møllers forbindende tekster - på aldeles fremragende måde læst op af skuespilleren Aksel Erhardtson fra Aarhus. Erik Møllers „prolog“ bringes her:

„Hvis der ikke var musik og sang i verden, så var verden som én stor og tør ørken. Og livet ville være, som om man aldrig fik noget at drikke. Sådan har mennesker altid haft det. Uden musik og uden at kunne synge, når man var glad eller trist, ville livet ikke være livet. Og sådan tror jeg også Vorherre har det. Hos ham danser englene, når der spilles og synges på jorden.“

Erik Møllers afskedsord angår det moderne menneskes trang til at tro på Gud:

„Selv om man er moderne, så kan man jo godt tro på Gud. Der er bare det, at mange ikke rigtig ved længere, hvor de skal

kigge hen, når de siger Gud. De skal i hvert fald ikke kigge i spejlet! Man kigger sig omkring og tænker: „Gad vide, hvor Gud er henne.“ Det er meget almindeligt. Så er det, at man kunne kigge opefter. Er Gud deroppe et eller andet sted?“

Den levende salmesang, der er menneskets henvendelse til den Gud, vi ikke sådan lige kan se og mærke og føle, skal lyde mange steder, men vi skal have noget at synge fra. Derfor skal vi fortsat have en salmebog.

SYNG MED PÅ EN SALME

af Annelise Nymark

Skole-kirke-samarbejdet i Ebeltoft, Rosenholm og Rønde.

SAMARBEJDE I
EBELTOFT
ROSENHOLM
RØNDE

Salmer er musik

Skole-kirke-samarbejdet i Ebeltoft-Rosenholm-Rønde spiller i efteråret ud med et stort undervisningsprojekt med titlen „Syng med på en salme - kirkesang i 1000 år“. Salmen har været en kirkelig og kulturel ytring i Danmark i 1000 år. Den lader sig ikke bare erstatte af andet. Det er målet for skole-kirke-samarbejdet, at eleverne opdager det gennem et elevmateriale om salmer som historie og nutid, oplæg til salmeværksted, temaarbejde og salmeillustration. Endelig har det været vigtigt for skole-kirke-samarbejdet at skærpe sansen for, at salmer er musik. Salmer skal synges! Ord og melodi indgår en uadskillelig og skabende enhed.

Derfor er der foretaget en særlig henvendelse til skolens musiklærere med det mål

- * at lære eleverne helt elementært at synge salmer, sangtræning

- * at lade eleverne opdage musikkens betydning for en salme; musikkens egen billeddannende

karakter, som indgår i et symbiotisk forhold til ordene

- * at lade eleverne opdage musikkens grundelementer og deres betydning: rytme, melodiføring

- * at lade eleverne opdage harmoniseringens betydning for salmeoplevelsen

- * at lade eleverne opdage det fællesskabsstiftende ved salmen, tilført af rytme og melodi

- * at lade dem lære de 5 salmer, som indgår i projektet, så de har fornøjelse af at synge dem.

Altsammen leder det frem mod en afslutningsforestilling i kirken, hvor skuespiller-monologer og messing-ensemble-spil profilerer de fem salmer fra 1000-års perioden, som synges.

Projektets 5 salmer

Du, Herre Krist, min frelser est (H.C. Sthen, 1589)

Sorrig og glæde de vandre til hobe (Kingo, 1681)

Den yndigste rose er funden (Brorson, 1732)

Den signede dag med fryd vi ser (Grundtvig, 1826)

Du, som har tændt millioner af stjerner (Johs. Johansen, 1981/82).

Forløb

1. Sangtræning

At synge en sang/salme stiller nogle særlige krav til sangteknikken. Ikke mindst, når sangen/salmen skal være fællessang. Helt elementært: man må åbne munden; man må udnytte resonansrummet i hovedet; man må hvile i kroppen og stå solidt på begge ben; man må finde støtte for vejrtækningen i mellemgulvet; man må synge igennem; man må lytte sig ind på de andre og på akkompagnementet; man må holde både ydre og indre disciplin.

En række øvelser kan være med til at lære og skærpe elevernes sans over for dette:

- KIRKESANG I 1000 ÅR

A.
man rejser sig op, står solidt plantet på underlaget, laver en rolig vejtrækning ind gennem næsen og ud gennem munden, hvor man først puster ud uden lyd, siden former sukkende lyde, der kan stige og falde i kraft. Man finder dermed en rytme i kroppen, bliver i det hele taget bevidst om kroppen som "instrument"

B.
man laver opvarmningsøvelser med stemmen, hvor man på de forskellige vokaler bevæger sig op og ned ad skalaen, idet man sørger for at slappe af i stemmen og udnytte resonansrummet

C.
man synger en af projektets 5 salmer, som indlæres.

2. Musikkens billeddannende magt

Eleverne hører tre forskellige stykker musik, som de skal tegne til.

Elevernes billeder sættes op til fælles samtale og beskuelse. Det vil givetvis vise sig, at musikken har dannet billeder – med forskellighed naturligvis - inden for samme univers hos de enkelte. Der er i

musikken selv en billedskabende magt. En bestemt musik fører en række bestemte billeder med sig. Det er altså ikke ligegyldigt, hvad det er for en melodi, der sættes til en sang eller salme. Melodien er med til at skabe indholdet.

3. Musikkens grundelementer: rytmen

Spil melodien til "Sorrige og glæde" igennem, en gammel dansemelodi fra 1600-tallet, og lad eleverne klappe rytme til. Lad dem derefter understrege salmens rytme og rytmeskift med slagtøj (bjælde, blok, bækken mm.). Nu sidder – ikke mindst gennem rytmen – noget af salmen i kroppen; den er pludselig lettere at lære. Samtidig lader det sig opdage, at et rytmeskift, som denne salme rummer, spiller en afgørende rolle for de ord, der synges.

4. Musikkens grundelementer: melodiføringen

a.
Eleverne lærer "Du, Herre Krist", som er en bønssalme, et råb til Gud. Lad eleverne tegne en vandret linie på papi-

ret. Lad dem herefter – mens de synger salmen – over den vandrette linie tegne melodiføringen. Hvor ender linien i forhold til den vandrette? Hvorfor ender den højt oppe?

b.
Eleverne får skrevet første vers af salmen "Du, som har tændt millioner af stjerner" op på tavlen. Med musiklæreren ved klaveret – eller et andet instrument – prøver elever og lærer i fællesskab at lave elevernes egen melodi til salmens vers. Melodien noteres på nodepapir – eller hvis der er keyboard tilknyttet PC, spilles melodien ind (det gør rettelser såre enkle). Melodiens karakter og melodiføring vil udspringe af versets indhold – men samtidig viser det sig, at melodien omvendt former verset, når der synges.

c.
Eleverne lærer "Den signede dag" og måske også "Den yndigste rose". Dermed har de været omkring alle projektets salmer. De giver et bud på, hvilket instrument, de synes, skal følge hver af de 5 salmelodier. Måske en trompet til "Den signede dag", en guitar til "Sorrige og glæde". In-

strumentet vil udtrykke noget om melodien karakter – og det, som den tilfører salmen af indhold.

d. Eleverne kunne også opleve to melodier til samme salme, f.eks. synge "I østen stiger solen op" på Ingemanns melodi og derefter høre "Morgensang" fra Gades "Elverskud". De kan derefter fortælle om forskellen i de to salmeudgaver.

5. Harmoniseringens betydning for salmeoplevelsen

I en kreativ kompositionsproces bringes eleverne til at opdage harmoniseringens betydning – både for den "farve"

(klangfarven), en salme får, men også grundlæggende for det fællesskabsstiftende ved at synge sammen.

Opgaven går ud på, at elever og lærer i fællesskab med klaveret som hjælpeinstrument prøver at lave en 2.stemme til "Du, Herre Krist". Det kan gøres på flere måder:

A.

Eleverne komponerer frit en selvstændig melodi til 1.vers af salmen. Melodien noteres ned og synges sammen med den originale salmemelodi. Det vil sandsynligvis hurtigt vise sig, at der er steder, hvor det bestemt ikke lyder godt. Med lærerens hjælp må man så ind og rette i kompositionen, indtil tingene går op i en

enhed (et aspekt af det fællesskabsstiftende ved salmekoralen).

B.

Eleverne prøver – node til node – at finde en melodiføring, som kan være 2.stemme. Hvis elevgruppen er i stand til at holde 2 stemmer, indøves salmen to-stemmigt – måske til fremførelse ved fælles morgensang på skolen

C.

Eleverne kan måske også deles i grupper, således at den ene gruppe arbejder på en af de oven for skitserede måder (A + B), der repræsenterer salmemelodien fra reformationen og herefter, en harmonisering tone til tone med

rig mulighed for modulation mellem tonearter. En anden gruppe kunne så måske repræsentere salmemelodien *før* reformationen, altså de første salmemelodier. I middelalderens statiske univers, hvor alt i den skabte verden havde sin ordnede plads, afspejledes det i melodien ved, at der var en *tenor* (=bærende), en bærende stemme som en fast akkord med fast rytme (en liggenode), hvorover selve melodiføringen udfoldede sig, indtil den til slut faldt på plads på tenorens grundtone.

En halvdel af gruppen synger den faste akkord, mens den anden halvdel synger melodien.

6. Det fællesskabsstiftende ved salmen

Det er en meget vigtig side at opdage, at salmen bygger bro over det individuelle til det fælles. Eleverne kunne erfare det på flere måder:

a.

Der kunne arbejdes med en "lydskulptur":

Salme 23 i Det gamle Testamente (eller "Du, Herre Krist" eller "Sorrige og glæde") læses som veksellæsning mellem en korleder og et kor. Det vil med det samme vise sig, at mens korlederen læser i en individuel tone, vil koret hurtigt falde ind i en fælles læse-rytme, som ophæver individualiteten og samler den i et fællesskabsudtryk.

Oplevelsen forstærkes yderligere, hvis ikke man sidder i et lyddødt rum, men f.eks. bevæger sig over i kirkerummet, der visker individualiteten i stemmeklangen yderligere ud og forstærker fællesudtrykket. Det er det samme fænomen, som gør sig gældende, når man synger en salme. Det vil være næste skridt at prøve at gøre det.

b.

De ældste klassetrin vil også kunne lytte til eksempler på danske sangere, som har arbejdet med salmer, og opdage, hvorfor de er vanskelige at synge sammen med – i modsætning til orglet og

kirkesangen i kirken. I sangernes ind imellem meget personlige tolkning står netop individualiteten i vejen. Salmen bliver i deres udgave til en "lytte-salme", ikke fællesskab.

Studiematerialer

... om Benny Andersen og Job

Til stede

af Bruno Rasmussen

75,- kr.

Benny Andersen kan noget... Han kan få folk til at læse digte. Bruno Rasmussen kan også noget... Han kan sætte Benny Andersens digte ind i et nyt perspektiv. Tag med på en skøn rejse med Benny Andersens digte i den ene hånd og Bibelen i den anden og brug de efterfølgende spørgsmål som oplæg til samtale om livets store og små begivenheder.

Fra askedynges til mødet med Gud

af Tine Lindhardt

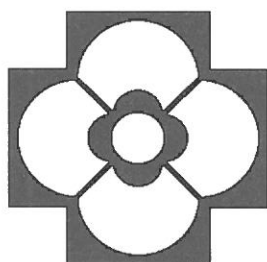
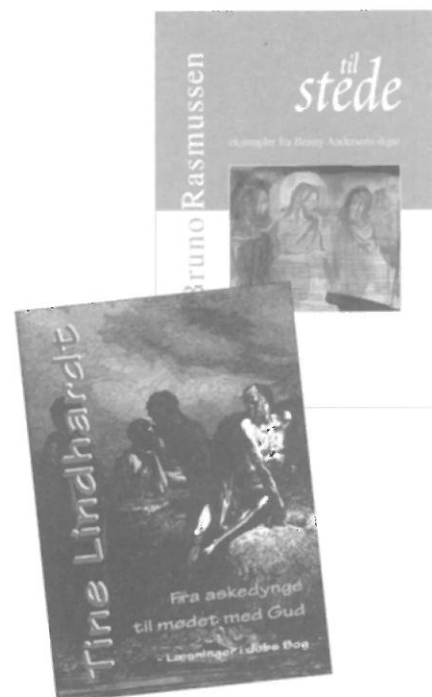
75,- kr.

Ensomhed, forladthed og skyld er følelser mange både unge og gamle dagligt kæmper med. Gennem Job giver Tine Lindhardt læseren et redskab til at komme videre. Samtidig er bogen også et godt som udgangspunkt for samtale om samfundets marginaliserede grupper.

UNITAS FORLAG
Valby Langgade 19
DK - 2500 Valby

Tlf +45 3616 6481
Fax +45 3616 0818
Giro 211 2566

www.unitas.dk
forlag@unitas.dk

FOLKEKIRKENS PÆDAGOGISKE INSTITUT

Kirkeallé 2, DK-6240 Løgumkloster
Telefon 74 74 32 13, Telefax 74 74 50 13
E-mail: fpi@km.dk

Efteruddannelse for sognemedhjælper II, 4. del

8. januar — 12. januar 2001 på Diakon-
højskolen i Århus

Ved rektor Eberhard Harbsmeier
og forstander Henrik Stubbjær

Ansøgningsfrist: 8. november 2000

Indledende konfirmationsforberedelse, fortsætterkursus

8. januar — 12. januar 2001

Ved lektor Finn Rosenberg

Ansøgningsfrist: 8. november 2000

Kursus for konfirmandvejledere, fortsætterkursus

24. januar - 26. januar 2001

ved rektor Eberhard Harbsmeier

Ansøgningsfrist: 24. november 2000

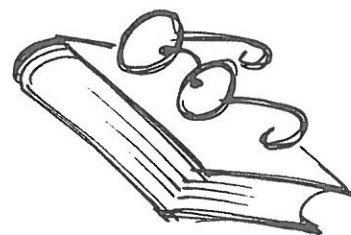
Religionspædagogisk seminar: Livstydning

Temaer i K. E. Løgstrups tænkning og deres
betydning for religionspædagogikken

29. januar - 2. februar 2001

Ved rektor Eberhard Harbsmeier

Ansøgningsfrist: 20. november 2000

ANMELDELSE

Salmer i centrum. 25 salmer i undervisningen ved John Rydahl, Christina Smith og Lars Nymark Heilesen, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck 1999, 106 s.

Salmebogen er dansker-nes bibel, er det blevet sagt, og hvad er vel mere nærliggende at sætte salmer i centrum for forslag til undervisning? I denne bog gives en række forslag til, hvordan udvalgte salmer kan inddrages i undervisningsforløb, fælles for skole og kirke. Bogens forslag bygger på en række salmeprojekter i landets folkekirkelige skoletjenester. Skole- kirke samarbejdet er det primære mål for bøgerne, men alle andre kan med fordel kigge med over skulderen og få ideer til, hvordan salmer kan indgå i pædagogiske sammenhænge. Det gælder for skolens dansk-, kristendoms-, og sangundervisning (salmer egner sig også til fagintegration), men også for indledende og almindelig konfirmationsforberedelse.

U n d e r v i s n i n g s - materialet består af en lærervejledning og en bog for eleverne. I lærervejledningen er indlagt en CD med salmerne. Der sættes fokus på 25 salmer, med særlig vægt på Grundtvig og på en række nyere salmer. Salmernes tekst og melodi kommenteres i elevbogen og sættes i relation til de bibeltekster, de belyser, og der gives forslag til opgaver til eleverne. Der er et begrænset antal illustrationer, fotos og stregtegninger, ikke kun til pynt, men også til pædagogisk brug i forbindelse med salmerne. Bogen indledes med en række overskrifts-udsagn, der skal motivere eleverne for salmerne og salmegenren: salmen er en tradition – salmen finder ord og billeder i Bibelen – salmen er mere end bare en sang om

Gud – Sangen har plads til noget andet end én selv. God idé med den slags håndtag at gribe fat i, når døren til salmeverdenen skal åbnes. Lærervejledningen holder en fin balance mellem inspiration og håndfast vejledning. Der er forslag til tematisk arbejde med salmerne i forbindelse med den vejledende læseplans forslag til undervisningsområder (f.eks. fester og højtider), men også konkrete, korte forslag til undervisningsforløb for hver enkelt salme og et lille adventsspil bygget op omkring tre advents- og julesalmer. Præster vil i første omgang måske sige, ja selvfølgelig, ikke andet, det ved vi jo godt alt sammen. Ved nærmere eftersyn viser det sig, at der ikke kun er tale om viden og metoder, som den enkelte præst selv har forsøgt

sig med, men om fine, anskuelige synsvinkler og forslag, som kan være igangsættende, både for den teolog, der efterlyser pædagogisk praksis, og den pædagog, som ikke færdes hjemmevant i den kristne og kirkelige univers. Bogen er et scoop for undervisere i kirke og skole og fortjener udbredelse og brug – ikke kun som kopiering af erfarne og indsigtfulde folks arbejde, men også som inspiration til mangfoldiggørelse af den danske salmeskat – både den gamle og den nye (som her er fyldigere repræsenteret end i forslaget til en ny dansk salmebog!).

Af Finn Rosenberg

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for under-visning.
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde.
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne.
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information.
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans til det pædagogiske arbejde i kirke og menighed.

Udgivet af EPS

Evangelisk Pædagogisk Samvirke er en sammenslutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning. Formand: Mariane Sloth.

Medlemmer af EPS

Dansk Bibelskole. Dansk Missionsråd. De samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM og KFUK i Danmark. KFUM-Spejderne i Danmark. KFUMs Idrætsforbund i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af IM og KFUM/K skoler. Unge Hjem Bevægelsen i Danmark.

Redaktion

Christina Smith og Lars Højland (ansv). Marianne Sloth, Anna Johnsen, Kristian Brogård, Ruth Bjerrum, Inger Hørup, Jens Maibom, Arne Kristoffersen.

Redaktionssekretær Grethe Jørgensen. Smouenvej 7B, 8410 Rønde. tel. 86372409.

Sats og layout: Poul Abildgaard.
Tryk: Special-Trykkeriet Viborg a/s

Abonnement

Årsabonnement (4 numre)
kr. 125,-. Løssalg kr. 35,-
Giro 8 05 53 51.

Henvendelse: Jette Christensen, RPC.
e-mail: jc@rpc.dk

Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10 A
1820 Frederiksberg C
Tlf.: 33 24 92 50 (kl. 10-16)
Homepage: www.rpc.dk

Religionspædagogisk Centers formål er at være til rådighed for såvel hjem, kirke og skole, hvad angår dåbsoplæring og kristendomsundervisning.

- Udstillinger, kataloger og pædagogisk vejledning.
- Udlejning af film og bogkufferter.
- Salg af bøger og AV-materialer.

RELIGIONSPÆDAGOGIK

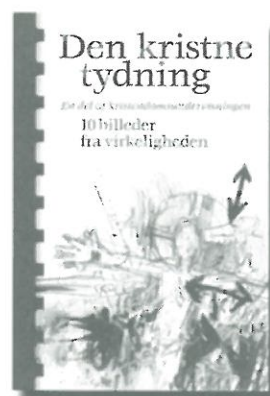
Religionspædagogiske pejlinger belyser centrale religionspædagogiske emner som: kristendomsfagets udvikling, undervisningsmaterialer kritisk belyst, børn og unges tro, kvalitetsbegrebet i religionsfaglig betydning etc. Bogen henvender sig til lærere, præster og studerende, som arbejder med formidling af kristendom, etik og religion.

Nina Tange: Religionspædagogiske pejlinger – 124 sider, kr. 165,-

Den kristne tydning er to bøger i én. Den rummer dels en beskrivelse af en række forsøg på at realisere undervisningsforløb om et centralt begreb i fagformålet for kristendomsundervisning, dels et mere generelt eksempel på en strategi for pædagogisk udviklingsarbejde. Bogen henvender sig til alle, der interesserer sig for pædagogisk arbejde, for kristendomsundervisning og -formidling.

Niels Andersen (red.):

Den kristne tydning – 203 sider, kr. 175,-

Begge bøger kan købes hos boghandleren eller direkte fra forlaget:

Religionspædagogisk Forlag

Frederiksberg Allé 10 A, 1820 Frederiksberg C – Telefon: 33 24 92 50 – www.rpc.dk